

ТРГОВАЊЕ ДИГИТАЛНОМ ИМОВИНОМ

Проф. др Небојша Јовановић

ОРГАНИЗАЦИЈА ТРЖИШТА

Два начина трговине

Преносивост дигиталне имовине

Издавање дигиталне имовине, као примарна трговина

Препродаја дигиталне имовине, као секундарна трговина

Начини – организована и неорганизована

Организована трговина (појам)

* централизована трговина више лица путем платформе за трговање

(рачунарски систем)

* организује је професионални трговац (пружалац услуге), као организатор

* у складу са правилима организатора и под његовим надзором

* у ствари – берза (тзв. „крипто“ берза)

Неорганизована трговина („ОТЦ трговање“)

- појам – укупност свих послова располагања ван организоване трговине

- нема обавезе за учеснике тржишта да тргују организовано

- закључивање уговора непосредно између учесника тржишта

- слобода трговине (могућности учесника):

1) закључивања уговора о купопродаји са професионалним трговцима

2) закључивање уговора са другим учесницима уз посредовање трговца (нпр. заступањем)

3) закључивање уговора без учешћа трговца непосредно између учесника

(лаика)

- особине:

* и примарна и секундарна трговина

* и јавна и нејавна трговина

* нема обавезе издаваоца да извештава јавност (већи ризик)

* могућност свих начина располагања имовином, а не само купопродаја и трампа, као у организованој трговини (нпр. поклон, плодуживање, залога...)

* правни режим - општа правила грађанског и трговинског права (нпр. ЗОО),

уместо правила организатора

Предмет секундарне трговине

Широк обухват

- свака врста дигиталне имовине издате у Србији или иностранству

- две врсте – дигитални токени и дигит. валуте

- допуштеност јавне трговине?

* одобрен бели папир у Србији – допуштена јавна и нејавна трговина, организована или неорганизована трговина

* није одобрен бели папир – а) забрана јавне трговине, али може нејавна (организована или неорганизована) б) новчана казна учесницима неодобрене јавне трговине од НБС и Комисије за хов

* изузеци од забране јавне неодобрене дигиталне имовине: 1) одобрен накнадни бели папир у Србији (превођење на јавно тржиште) 2) одобрен бели папир у ЕУ 3) знатна трговина на „глобалном тржишту“ (и без одобреног папира)

Правни извори

1) посебан режим за ДИ - прописи о трговини дигиталном имовином (ЗДИ 2020)

2) искључење из посебног режима за ДИ – тј. општи прописи о тржишту капитала (ЗТК 2021), кад ДИ има све одлике серијских хартија

3) враћање на посебан режим ДИ (изузимање из општег режима тржишта капитала)

- услови: а) ДИ нема одлике акција и нити је за њих замењива б) мала емисија: у 12 месеци до 3.000.000 евра једног издаваоца

Платформа за трговање

Појам – компјутерски систем закључивања уговора између већег броја лица путем аукције (тзв. систем вишестране трговине)

Разлика од крипто мењачинце – систем двостране трговине углавном за новац

Начин рада платформе

- два начина: преовлађујућа цена и текућа цена

- преовлађујућа цена - програм прима налоге корисника, упоређује их (аукција), утврђује преовлађујућу цену (курс), закључује уговоре спајањем налога који се поклапају по врсти, обиму и цени
- текућа цена – непрекидно трговање по тренутно постигнутом курсу; остало исто као у преовлађујућој цени

Правна суштина

- иста као у берзанској трговини серијским хартијама (организовање аукције)
- замена људи машинама (рачунарима)

Двосмерна аукција

Појам аукције – јавно надметање

Врсте – 1) класична (једносмерна), продајна или куповна и 2) берзанска (двосмерна)

Берзанска аукција

- вишестрано надметање: 1) између купаца 2) између продаваца 3) купаца и продаваца
- омогућава најправилније деловање закона вредности (реалност тржишне цене)
- раније – усмена аукција
- данас – електронска
- 2 елемента рачунарског систем електронске трговине берзе
- * централни рачунар берзе (хардвер и софтвер)
- * рачунари корисника прикључени на централни рачунарски систем
- * усклађеност програма оба елемента

Организатор платформе

Платформа као објект права – скуп ствари (машина)

Организатор као управљач платформом

- појам – правни субјект, појачани надзор државе, делатност организовања вишестране купопродаје ДИ примљене у његов промет (листинг)
- својина над платформом? – не мора (нпр. закуп)
- Ко? – само: 1) пружалац услуга 2) ефектна берза (организатор регулисаног тржишта серијских хов) и 3) брокерско-дилерско друштво
- пружалац услуга (професионални трговац ДИ-ом) – привредно друштво, искључиво делатност у трговини ДИ-ом, посебна правна способност

Организатор платформе - наставак

- делатност – скуп свих послова организовања двосмерне аукције ради закључивања купопродаја

- послови организовања трговине:

- * пријем и искључење корисника
- * пријем и искључење дигиталне имовине

- * омогућавање корисницима учешћа у трговини (прикључење и коришћење система вишестране електронске трговине)
- * организовање аукције
- * утврђивање и објављивање курсева (цена)
- * објављивање и чување података о трговини
- * пружање корисницима пратећих услуга – просторних, техничких, информационих и др.
- * надзор и дисциплиновање корисника
- * решавање спорова
- * доношење правила о трговини
- право обављања и других делатности (услуга) у трговини ДИ-ом
 - остале делатности у трговини ДИ-ом
 - * куповина или продаја клијентима
 - * посредовање за клијенте (нпр. заступање, комисион)
 - * чување и администрирање ДИ за клијенте
 - * организовање емисије ДИ – као покровитељ или агент емисије
 - * води регистар заложних права на ДИ
 - * плаћа продавцима робу у новцем којим купи ДИ од потрошача, као купаца (у ствари, услужни мењачки и послови плаћања)
- забрањени послови – управљање портфељима ДИ и инвестиционо саветовање
 - ризик сукоба интереса и злоупотребе трговца ДИ-ом у односима са клијентима (правни „монструм“)
- услов – а) дозвола надзорног органа б) надлежност – Комисија за токене, НБС за валуте

Корисници платформе

- лица која имају право да купују, продају и трампе ДИ путем платформе
- сваки пословно способни правни субјект којег организатор прими за корисника
- врсте – привредна друштва, друго правно лице, предузетник и физичко лице

Признање својства организатора (дозвола за рад)

- услови за признање
- организациони облик - само професионални трговац ДИ-ом (тзв. пружалац услуга; привредно друштво), ефектна берза и брокерско-дилерско друштво (инвестиционо друштво)
- минимални капитал – 125.000 евра, одн. само 20.000 евра за организовање трговине ДИ-ом једног издаваоца; бар пола у новцу
- услови за управу
- * појам управе – директор, члан извршног одбора, члан надзорног одбора, законски заступник оргачког и командитног друштва
- * добар углед чланова управе и руководиоца организатора
- * забрана: 1) осуђенику за кривична дела и његовом сараднику 2) лицу под заштитном мером забране послова која га чини неподобним 3) банкротант
 - знање српског језика - бар један члан управе
 - пребивалише у Србији – бар један члан управе
 - сагласност надзорног органа за именовање – 30 дана за одлуку, иначе одбијање
- сарадник осуђеника? – 1) члан управе пр. лица у којем о-ик има квалиф. учешће 2) члан са квалифик. учешћем у пр. лицу где је о-к члан управе и 3) стварни власник пр. лица са о-ком

- кадровски услов – бар један руководиоца; висока стручна спрема и три године искуства на руководећим функцијама у привреди
- технички услов – рачунарски систем за ефикасан рад
- * несметано функционисање
- * заштита од прекида рада и спољних утицаја
- * равноправно учешће корисника у трговини
- * тренутан приступ подацима и давање налога у трговини
 - организациони услов – унутрашња организација, несметано обављање свих послова, спречавање сукоба интереса
 - просторни услов – да одговарају потребама делатности
 - квалификовано учешће
- * појам – 1) 10% гласова или основног капитала или 2) знатан утицај на управљање организатором
 - * услови: 1) финансијска стабилност 2) добар углед 3) лака провера извора средстава 4) јасна структура капитала
 - * сагласност за стицање и промену квалификованог учешћа од надзорног органа (одлука 30 дана)
 - финансијски услов – довољно новца за несметано и правилно функционисање
 - општи акти – оснивачки акт, статут ако је АД, и правила пословања

Поступак давања дозволе

1) подношење захтева 2) одлука за 60 дана, иначе одбијање 3) коначност одлуке – управни спор (нема пуне јурисдикције) 4) упис у регистар надзорног органа

Услови за ефектну берзу и БДД – доказ само оних услова које већ нису испунили за делатност трговине серијским хов

Промена околности и услова

- промена члана управе или статусна промена – сагласност надзорног органа
- промена седишта или пословног имена – довољно обавештење надзорног органа

Престанак организатора платформе

- нужност одузимања дозволе
- разлози: 1) тежа повреда прописа или престанак услова 2) добровољна ликвидација 3) принудна ликвидација 4) стечај

Објављивање ценовно значајних података

- „пре трансакције“ – „уживо“ текућих података
- „после трансакције“ – што пре након посла по прихватљивим комерцијалним условима
- у ствари, као објављивање курсне листе берзе